

Дело C-709/19

**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда****Дата на постъпване в Съда:**

25 септември 2019 г.

Запитваща юрисдикция:

Hoge Raad der Nederlanden (Нидерландия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

20 септември 2019 г.

Жалбоподател:

Vereniging van Effectenbezitters

Отвeтник:

BP plc

Предмет на главното производство

Спорът, предмет на главното производство, е между Vereniging van Effectenbezitters (Асоциация на притежателите на ценни книжа) (наричана по-нататък „VEB“), нидерландска асоциация, чийто предмет на дейност, посочен в устава ѝ, е представителство на интересите на притежатели на ценни книжа, и BP plc (наричано по-нататък „BP“), опериращо в световен мащаб нефто- и газодобивно дружество, относно претърпените от акционерите на BP вреди — под формата на обезценяване на акциите им — в резултат от твърдени незаконосъобразни действия на BP.

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Преюдициалното запитване съгласно член 267 ДФЕС се отнася до международната компетентност на нидерландските съдилища. По-конкретно става въпрос за това дали Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по

граждански и търговски дела (преработен текст) (наричан по-нататък „Регламент „Брюксел Ia“) трябва да се тълкува в смисъл, че директното материализиране/настъпване на изцяло имуществена вреда в нидерландска инвестиционна сметка може да представлява достатъчен критерий на привързване, за да се обоснове международната компетентност на нидерландските съдилища.

Преюдициални въпроси

1. (а) Трябва ли член 7, точка 2 от [Регламент „Брюксел Ia“] да се тълкува в смисъл, че непосредственото настъпване на изцяло имуществена вреда в инвестиционна сметка в Нидерландия или в инвестиционна сметка в банка и/или в инвестиционно дружество, установени в Нидерландия, в резултат от инвестиционни решения, взети под въздействието на публикувана в световен мащаб, но невярна, непълна и заблуждаваща информация, произтичаща от международно, регистрирано на фондова борса дружество, представлява достатъчен критерий на привързване, за да се обоснове международната компетентност на нидерландските съдилища с оглед на мястото на настъпване на вредата (*Erfolgsort*)?

(б) При отрицателен отговор — необходимо ли е да са налице допълнителни обстоятелства, за да се обоснове компетентността на нидерландските съдилища и кои са те? Достатъчни ли са посочените [в точка 7 по-долу] допълнителни обстоятелства, за да се обоснове компетентността на нидерландските съдилища?

2. Трябва ли на първия въпрос да се даде различен отговор, ако става въпрос за предявен съгласно член 3:305а от BW иск на асоциация, чиято цел по силата на собственото ѝ право е да представлява колективните интереси на претърпели вреда по смисъла на първия въпрос инвеститори, което означава по-специално че не се установява нито съответното местоживеене на тези инвеститори, нито особените обстоятелства на индивидуалните покупки, респ. индивидуалните решения да не продават вече държаните акции?

3. Ако съгласно член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“ нидерландските съдилища са компетентни да разгледат предявения съгласно член 3:305а от BW иск, притежава ли съответният съд както международна, така и национална териториална компетентност съгласно член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“ да разгледа всички последващи индивидуални иски за обезщетения за вреди на инвеститори, които са претърпели вреда по смисъла на първия въпрос?

4. Ако съответният нидерландски съд по смисъла на третия въпрос действително притежава международна, но не и национална териториална компетентност по всички индивидуални иски за обезщетения за вреди на инвеститори, които са претърпели вреда по смисъла на първия въпрос, как

следва да се определи националната териториална компетентност — според местоживеенето на увредения инвеститор, седалището на банката, в която е личната банкова сметка на този инвеститор или седалището на банката, в която е инвестиционната сметка, или от значение е друг критерий на привързване?

Цитирани разпоредби на правото на Съюза

Членове 4 и 7 от Регламент „Брюксел Ia“

Цитирани разпоредби на националното право

Член 3:305a от Burgerlijk Wetboek (нидерландски Граждански кодекс, наричан по-нататък „BW“)

Кратко представяне на фактите и главното производство

- 1 На 20 април 2010 г. на наетата от BP нефтена платформа Deepwater Horizon в Мексиканския залив избухва експлозия, в резултат на която има загинали и ранени. Освен това настъпват вреди за околната среда.
- 2 През 2015 г. VEB подава пред Rechtbank Amsterdam (Първоинстанционен съд Амстердам, Нидерландия) колективен иск съгласно член 3:305a от BW срещу BP в полза на всички лица, които в периода от 16 януари 2007 г. до 25 юни 2010 г. са придобили, държали или продали обикновени акции в BP чрез инвестиционна сметка в Нидерландия или инвестиционна сметка в банка и/или в инвестиционно дружество, установени в Нидерландия (наричани по-нататък „акционери в BP“)

В това производство VEB иска да се установи, че:

- (i) нидерландските съдилища притежават международна компетентност по исковете за обезщетения за вреди на акционерите в BP,
- (ii) Rechtbank Amsterdam притежава териториална компетентност по тези искове,
- (iii) по отношение на исковете за обезщетение за вреди се прилага нидерландското право,
- (iv) BP е предоставило на акционерите в BP невярна, непълна и заблуждаваща информация относно (i) програмата си за безопасност и поддръжка преди нефтения разлив от 20 април 2010 г. и/или (ii) размера на нефтения разлив и/или (iii) ролята и отговорността на BP по отношение на този нефтен разлив,

- (v) чрез посочените в точка iv) действия ВР е действало незаконосъобразно спрямо акционерите на ВР,
 - (vi) покупката или продажбата на акции в ВР от акционерите на ВР би се осъществила на по-изгодна пазарна цена или изобщо не би се осъществила, ако ВР не беше действало незаконосъобразно,
 - (vii) съществува причинно-следствена връзка по смисъла на *conditio sine qua non* между незаконосъобразните действия на ВР и произлизащите от тях условия за покупка, респ. продажба и вредите върху курса, настъпили за акционерите на ВР в периода от 16 януари 2007 г. до 25 юни 2010 г.
- 3 ВР оспорва компетентността на нидерландските съдилища и твърди, че те не биха могли да се позоват на Регламент „Брюксел Ia“ за обосноваване на международната компетентност. *Rechtbank Amsterdam* обявява, че не е компетентен да разгледа иска на VEB. Във въззивното производство *Gerechtshof Amsterdam* (Апелативен съд Амстердам, Нидерландия) потвърждава решението на *Rechtbank*. VEB обжалва решението на *Gerechtshof* с касационна жалба пред запитващата юрисдикция.

Основни доводи на страните в главното производство

- 4 В касационното производство е установено, че искът на VEB се отнася до неправомерно увреждане, деликт или квазиделикт по смисъла на член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“, съгласно който компетентни са съдилищата на мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие. С касационната жалба се повдига въпросът дали съгласно член 7, точка 2 от настоящия регламент нидерландските съдилища са компетентни да разгледат иска на VEB в качеството си на съдилища на мястото, където е настъпило вредоносното събитие.
- 5 VEB и ВР имат разногласия по отношение на връзката между решение от 28 януари 2015 г., *Kolassa* (C-375/13, EU:C:2015:37, наричано по-нататък „решение *Kolassa*“) и решение от 16 юни 2016 г., *Universal Music International Holding* (C-12/15, EU:C:2016:449, наричано по-нататък „решение *Universal Music*“) и по отношение на последиците от тях за настоящото дело.
- 6 VEB твърди по-специално че обстоятелствата по настоящото производство са съпоставими с тези по решение *Kolassa* и по решение от 12 септември 2018 г., *Löber* (C-304/17, EU:C:2018:701, наричано по-нататък „решение *Löber*“). Обезценяването на акциите не следвало да се приписва на несигурността на финансовите пазари, а на предоставянето от страна на ВР на невярна, непълна и заблуждаваща информация относно посочения в точка 1 по-горе нефтен разлив, с което ВР нарушило своите законови задължения за информиране. В резултат от това акционерите взели инвестиционни

решения, които нямало да вземат, ако разполагали с вярна и пълна информация за ситуацията. Когато вярната информация станала известна, акциите им се обезценили и по този начин настъпила вреда за акционерите. Поради обстоятелството, че акциите, или във всеки случай правата на акционерите по отношение на тези акции, били управлявани в инвестиционна сметка в Нидерландия или в инвестиционна сметка в банка и/или в инвестиционно дружество, установени в Нидерландия (кредитиране и дебитиране), и се намирали в такава инвестиционна сметка, вредата, изразяваща се в обезценяване на акциите в резултат от незаконосъобразните действия на ВР, се проявила директно в Нидерландия в тази инвестиционна сметка. Ето защо нидерландските съдилища притежавали компетентност да разгледат иска на VEB. За компетентността на нидерландските съдилища не било необходимо наличието на (други) конкретни или допълнителни обстоятелства.

- 7 Ако обаче е необходимо наличието на конкретни или допълнителни обстоятелства по смисъла на решение Universal Music, според VEB при условията на евентуалност от значение са следните обстоятелства. На първо място, ВР било ориентирано към инвеститори от цял свят, включително към нидерландски инвеститори. VEB представлявала интересите на голям брой инвеститори, чието местоживее в по-голямата си част е в Нидерландия. На второ място, в САЩ ВР сключило спогодба с други акционери. Тази спогодба не била предложена на акционерите, чиито интереси VEB представлява, и в Европа не били провеждани други подобни процедури. На трето място, между акционерите, представлявани от VEB, нямало потребители, които се ползвали със специална закрила съгласно Регламент „Брюксел Ia“. Накрая, от значение било обстоятелството, че VEB предявила претенциите им в рамките на колективен иск съгласно член 3:305a от BW.
- 8 ВР изтъква по-специално, че само по себе си обстоятелството, че вредата по дело Kolassa е настъпила директно в банкова сметка на г-н Kolassa в Австрия, не било достатъчно, за да се приеме компетентността на съдилищата в Австрия. Съществували няколко причини за връзка с Австрия. Barclays публикувало проспект в Австрия и сертификатите били (пре)продадени от австрийска банка. В това отношение ВР се позовава на т. 37 от решение Universal Music. От това следвало, че решение Kolassa е свързано с обстоятелства, които като цяло са допринесли за предоставянето на компетентност на съдилищата по местоживее на ищеца. Поради това изцяло имуществената вреда, настъпила директно в банкова сметка, не можела сама по себе си да бъде квалифицирана като „релевантен критерий за привързване“ по смисъла на член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“. Това включвало и случаите, когато не съществувала опасност засегнатото лице впоследствие да манипулира мястото на настъпване, като избере банкова сметка на подходящо за него място. Следователно при липса на допълнителни обстоятелства, съдилищата по мястото, в което се намира банковата сметка, не били компетентни. Колективният характер на настоящото производство не променял нищо в това отношение.

Кратко представяне на мотивите на преюдициалното запитване

- 9 Ногe Raad (Върховен съд, Нидерландия) счита, че тези аргументи повдигат въпроси относно тълкуването на Регламент „Брюксел Ia“ и че е възможно да съществуват основателни съмнения по отношение на отговорите им. Ето защо той поставя на Съда на Европейския съюз посочените по-горе преюдициални въпроси.
- 10 По отношение на първия преюдициален въпрос Ногe Raad изтъква, че както в решение Kolassa, така и в решение Löber и в настоящото дело става въпрос за изцяло имуществена вреда, която е настъпила директно в банкова или инвестиционна сметка, като тази изцяло имуществена вреда е резултат от обезценяване на ценни книжа, които са държани като активи в тази банкова или инвестиционна сметка. Настоящият случай се различава от положението, което е в основата на решението Universal Music. В него изцяло имуществената вреда е в резултат от плащане, извършено от тази банкова сметка, за обезщетяването за вредите, претърпени в чужбина от увредените лица. За разлика обаче от обезценяването при акции, държани като актив в банкова или инвестиционна сметка, в това положение увреденото лице е било в състояние само да повлияе върху намаляването на актива по банковата си сметка, тъй като е било свободно да реши да извърши плащане от тази банкова сметка. Фактическата разлика между решението Kolassa, решението Löber и настоящото решение се състои в това, че в настоящия случай искът не се основава на заблуждаваща информация в проспект, издаден в Нидерландия. Съгласно довода на VEB, който не е отхвърлен от Gerechtshof и следователно в касационното производство следва да се приеме за правилен, ВР е публикувало невярна, непълна и заблуждаваща информация чрез съобщения за медиите, публикувани на интернет страницата му доклади, годишни счетоводни отчети и годишни отчети, както и чрез публични изявления на членовете на управителния съвет. В оспорваното публикуване на информация ВР не се насочва отделно или в частност към нидерландските инвеститори. Освен това изглежда, че в разглеждания случай не става въпрос за продажбата и покупката на финансови продукти на нидерландския вторичен пазар, а за покупката от ВР на обикновени акции, регистрирани на борсата в Лондон или Франкфурт, чрез инвестиционна сметка в Нидерландия или инвестиционна сметка в банка и/или инвестиционно дружество, установени в Нидерландия. Непредвидимостта за ответника по отношение на съда, пред който може да бъде предявен иск срещу него — която би съществувала, ако мястото, на което се намира банкова или инвестиционна сметка, бъде класифицирано като място на настъпване — не винаги представлява пречка за приемането на компетентността на съдилищата по мястото на настъпване. В решение от 25 октомври 2011 г., eDate Advertising и др. (C-509/09 и C-161/10, EU:C:2011:685, т. 51), наред с останалото, Съдът счита юрисдикциите на всяка държава членка, на чиято територия е достъпна или е била достъпна публикуваната в интернет информация, за компетентни, най-малкото да се произнесат по вредата, причинена на територията на държавата членка на

сезираната юрисдикция. Възниква въпросът дали се изисква сходно правило за компетентност по отношение на исковете, с които се иска обезщетение за вредата, настъпила за акционерите чрез невярна, непълна или заблуждаваща информация, публикувана от международни регистрирани на борсата дружества.

- 11 По отношение на втория преюдициален въпрос Hoge Raad изтъква, че обстоятелството, че в настоящия случай става въпрос за колективен иск съгласно член 3:350а от BW, може да доведе до (допълнителни) проблеми при определянето на мястото на настъпване. Поради обстоятелството, че с колективния иск трябва да бъдат защитени сходни интереси, не се вземат предвид индивидуалните обстоятелства на увредените лица, чиито интереси ще бъдат представлявани в рамките на колективното производство. Всъщност предмет на колективния иск не са нито особеностите на отделните сделки за закупуване, нито индивидуалните решения да не се продават вече държаните акции. Спорно е дали, и евентуално по какъв начин, в такъв случай следва да се определят допълнителни конкретни обстоятелства, ако това е необходимо. В решение от 21 май 2015 г., CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, т. 35, 36 и 56), Съдът постановява, че извършената от първоначалния кредитор цесия на вземания сама по себе си не може да има значение при определянето на компетентния съд по (предхождащия) член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“ и че следователно мястото на вредоносното събитие трябва да се определи за всяко вземане за обезщетение за вреди независимо от евентуално извършената с него цесия или обединяване. Възниква въпросът дали толкова строги правила се прилагат и по отношение на определянето на мястото на настъпване в контекста на колективно производство съгласно член 3:305а от BW, тъй като при такъв вид производства не става въпрос за цесия или обединяване на вземания, а само за представляване на колективен интерес, а тези правила биха засегнали ефективността на инструмента, предвиден в член 3: 305а от BW.
- 12 По третия преюдициален въпрос Hoge Raad изтъква, че ако нидерландските съдилища следва да са компетентни и да установят, че ВР е действало незаконосъобразно спрямо акционерите на ВР, на това основание акционерите на ВР могат да предявят индивидуално иск за обезщетение за вреди в ново производство. В този случай следва да се установи дали такива искове могат да се предявяват пред съда, който е бил компетентен по отношение на постановяването на решение по колективния иск. Този въпрос може да бъде поставен, ако местоживеенето на акционера на ВР или местонахождението на банката му и/или инвестиционната му сметка в Нидерландия не е в компетентността на сезирания съд. В този контекст се посочва също четвъртият преюдициален въпрос и следните съображения във връзка с него.
- 13 По отношение на четвъртия преюдициален въпрос Hoge Raad посочва, че в решение Löber (т. 31) Съдът се позовава на предоставянето на

компетентност на австрийските съдилища. Специалните правила за компетентността съгласно член 7 от Регламент „Брюксел Ia“ уреждат не само международната компетентност, но и териториалната компетентност в съответната държава членка. В решение *Löber* остава отворен въпросът относно банковата сметка, по която директно е настъпила вредата. От една страна, изглежда, че при използването на понятието „банкови сметки“ в това решение (т. 32) не се прави релевантно разграничение между „лична“ банкова сметка и инвестиционни сметки. От това може да се направи изводът, че могат да се разглеждат двете сметки. От друга страна, от заключението на генералния адвокат Bobek по това дело (т. 13) следва, че личната банкова сметка на г-жа *Löber* е във Виена, където е и местоживеенето ѝ, а инвестиционните сметки са в Залцбург и Грац. Очевидно за потвърждаването на компетентността на съда във Виена в решение *Löber* е било достатъчно, че там е не само местоживеенето на г-жа *Löber*, но и седалището на банката, в която е банковата ѝ сметка. Това повдига въпроса относно критерия, респ. критериите, които са от решаващо значение за определянето на териториалната компетентност в съответната държава членка. Дали това е местоживеенето на увредения инвеститор, седалището на банката, в която е личната банкова сметка на този инвеститор, или седалището на банката, в която е инвестиционната сметка, или от значение е друг критерий на привързване?